

Phát triển năng lực dạy học Viết chữ đẹp cho học sinh tiểu học

Lê Thị Lan Anh*, Phùng Linh Trinh**

*Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

**Trường Tiểu học Trần Phú, thị xã Sơn Tây, Hà Nội

Received: 20/9/2024; Accepted: 25/9/2024; Published: 30/9/2024

Abstract: Writing is an introductory subject in the learning process to train students in one of the important skills in learning Vietnamese at school. Writing affects the entire learning process, affects the quality of students' learning, so teachers need to develop the ability to teach beautiful handwriting for primary school students. That is the reason we chose this topic to learn about measures to develop the ability to teach beautiful handwriting for primary school teachers in grades 1, 2, 3. We researched the theoretical basis for developing the ability to teach beautiful handwriting, the current status of developing the ability to teach writing for primary school students and we have experimented to verify the feasibility and effectiveness of the measures I have proposed.

Keywords: Developing the ability to teach beautiful handwriting for primary school students.

1. Đặt vấn đề

Chữ viết (CV) được người xưa rất coi trọng. Cha ông ta dùng câu thành ngữ “Văn hay chữ tốt” để khen người chữ đẹp, học rộng tài cao. Đặc biệt có Thủ tướng Phạm Văn Đồng cũng rất quan tâm đến vấn đề này: “Chữ viết cũng là biểu hiện của nét người. Dạy cho học sinh (HS) viết đúng, viết cẩn thận, viết đẹp là góp phần rèn luyện cho các em tính cẩn thận, tính kỉ luật, lòng tự trọng đối với mình cũng như đối với thầy cô và bạn đọc bài vở của mình”. Điều đó chứng tỏ vấn đề CV được quan tâm như thế nào. Không những CV làm phương tiện giao lưu, học tập, nghiên cứu, truyền thụ tri thức... mà CV còn thể hiện óc sáng tạo, tính thẩm mĩ của con người. Ngày nay mặc dù có nhiều phương tiện in ấn hiện đại song CV vẫn có vai trò vô cùng quan trọng đối với xã hội nhất là đối với công tác giáo dục “Nét chữ - Nét người”. Có nhiều thế hệ thầy cô giáo đã trăn trở, suy nghĩ góp nhiều công sức nghiên cứu sáng tạo kiểu chữ, thay đổi mẫu chữ và phương pháp (PP) dạy tập viết với mục đích duy nhất là giúp HS viết đúng, viết đẹp, viết nhanh. Chúng ta đã biết mục tiêu của chương trình Tiếng Việt hiện nay ở các trường tiểu học mà nhất là đối với chương trình thay SGK mới đã đặc biệt chú trọng đến nhiệm vụ hình thành và phát triển các KN sử dụng tiếng Việt (đọc, viết, nói, nghe). Chữ viết của HS chính là một phần kết quả giáo dục không hề nhỏ; góp phần nâng cao chất lượng không chỉ môn Tiếng Việt mà còn ở tất cả các môn học khác. Nhưng trong thực tế, CV của HS cấp Tiểu học nói chung và học sinh lớp 1, lớp 2,

lớp 3 nói riêng có rất nhiều điều cần quan tâm nghiên cứu. Đa số các em chưa có ý thức rèn chữ, giữ vở mà cần đến sự nhắc nhở nhiều của GV.

Dạy học viết không thu hút HS như các môn học khác, đa số HS ngại viết vì khi viết phải có sự tập trung cao độ, mà HS tiểu học có sự tập trung chưa cao. Qua thực tế tổ chức rất nhiều lớp đào tạo về dạy chữ cho GV và HS tiểu học, tôi thấy đa số GV chưa có đủ kinh nghiệm rèn chữ và truyền cảm hứng về nét chữ với HS.

Ngôn ngữ của loài người có hai mặt là âm thanh và CV. CV là một bước tiến văn minh của loài người, khi luyện chữ sẽ luyện cả tính cách và phẩm chất cho HS ngay từ khi còn nhỏ, góp phần hình thành nhân cách, gieo hành vi bạn sẽ gặp thói quen, gieo thói quen bạn sẽ gặp tính cách, gieo tính cách bạn sẽ gặp số phận. Bản thân chúng tôi làm GV tiểu học và rất say mê với CV nên rất mong muốn được đưa các biện pháp để tiếp tục rèn luyện CV.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan niệm về năng lực dạy học

Vấn đề “Phát triển năng lực dạy học” đã được nhiều tác giả trong và ngoài nước quan tâm. Theo Tạp chí Khoa học giáo dục VN: “Năng lực dạy học là một thành phần của năng lực sư phạm và là năng lực quan trọng nhất của người giáo viên nói chung và giáo viên dạy nghề nói riêng”. Dựa trên các quan điểm của các tác giả, chúng tôi đưa ra khái niệm về năng lực (NL) như sau: NL dạy học là khả năng thực hiện các hoạt động dạy học với chất lượng cao. NL

bộc lộ trong hoạt động và gắn liền với một số KN tương ứng. Tuy nhiên KN có tính riêng lẻ, cụ thể còn năng lực có tính tổng hợp khái quát. KN đạt mức thành thạo thì thành kĩ xảo, năng lực đạt mức cao được xem là tinh thông nghề nghiệp. Ngày nay do yêu cầu đổi mới trong giáo dục, chúng ta phải hiểu năng lực dạy học một cách toàn diện và đầy đủ. Năng lực ấy bao gồm nhiều mặt, nhiều khía cạnh, đa dạng và phong phú.

Phát triển NL dạy học VC đẹp cho HS là một vấn đề vô cùng cần thiết mà chưa được quan tâm trú trọng tại các trường tiểu học. GV cần nắm rõ về chữ chuẩn, chữ đẹp và quy trình VC đẹp, cách sửa chữ viết để giúp HS cải thiện CV sai.

2.2. Thực trạng phát triển năng lực dạy VC đẹp cho HS tiểu học

2.2.1. Về phía GV

Do còn tập trung nhiều vào việc phát triển năng lực chuyên môn, GV chưa trú trọng đến phát triển năng lực dạy học VC đẹp cho HS tiểu học. Nhà trường chưa quan tâm bồi dưỡng tổ chức các buổi tập huấn nhằm phát triển năng lực dạy VC đẹp cho HS tiểu học. GV chưa phát hiện được lỗi sai của HS trong quá trình rèn chữ. Các lỗi thường gặp của HS khi viết nét cơ bản, chữ hoa, chữ thường và khoảng cách.

GV chưa biết cách sửa bút, chọn ngòi sao cho phù hợp với quá trình rèn chữ của HS, không khắc phục được một số lỗi như bút tắc mực, hỏng ngòi, gai ngòi, giấy bị nhoè và thấm dẫn đến chữ của HS không được đẹp.

2.2.2. HS chưa có ý thức tự rèn chữ - giữ vở

Phụ huynh HS chưa thực sự quan tâm đến việc rèn chữ - giữ vở của HS. Thời đại CNTT phát triển, nhiều phụ huynh cho rằng CV tay là không cần thiết do đã có sự thay thế của chữ đánh máy. Lượng kiến thức và bài tập HS cần phải tiếp thu và viết vào vở quá nhiều nên các em không có thời gian để nắm nắn nét chữ viết khi viết bài vào vở. GV thì muốn các con hoàn thành bài tập trong lượng thời gian nhất định vì vậy không trú trọng CV.

2.2.3. Chất lượng HS không đồng đều dẫn đến khó khăn trong việc rèn chữ viết

Muốn dạy được HS viết chữ đẹp thì trước hết GV phải viết chữ chuẩn và rèn HS viết chuẩn, từ cái chuẩn đó HS sẽ có các nét chữ và sự sáng tạo riêng trong nét chữ để tạo nên chữ viết đẹp. Qua thực tế khảo sát về kĩ thuật dạy học VC đẹp cho HS tại 2 Trường Tiểu học Trần Phú và Quang Trung trên địa bàn thị xã Sơn Tây về chữ viết của GV và HS với một số tiêu chí chúng tôi đã nắm bắt được chất lượng của HS.

Khi khảo sát về thực trạng PP dạy học viết chữ đẹp cho HS tiểu học, cả hai trường đều mắc một số lỗi thường gặp như: Vì phải dạy theo đúng nội dung chương trình học nên thời gian để các con nắm vững các nét cơ bản, cách cầm bút, để vở, các khái niệm chưa được khắc sâu, không tập trung sửa các lỗi cơ bản khiến con chữ bị lệch chuẩn. Không rèn luyện cho HS viết đúng từ nét cơ bản mà đã luyện viết câu, biết bài, bắt HS luyện viết bằng cách chép đi chép lại một bài chính tả nhiều lần mà không chỉ ra được lỗi sai trong chữ của HS. Khiến tâm lí HS chán nản, sợ viết, từ đó ảnh hưởng đến quá trình học tập môn Tiếng Việt nói riêng và các môn học khác nói chung.

2.2.4. Chưa có quy trình chấm chữa bài và đánh giá HS phù hợp

Tại lớp, GV có thể chấm điểm từ 5 - 7 bài, tập trung vào chấm điểm của những HS viết đẹp và những HS cần cải thiện. Những bài viết còn lại GV thu về nhà để chấm và sửa chữa trong buổi học tiếp theo.

GV nên chú ý sửa các lỗi phổ biến và hướng dẫn cụ thể cách viết của từng chữ cái để HS hiểu và áp dụng.

Chia sẻ bài viết đẹp trong lớp để tạo động lực và khuyến khích HS cố gắng hơn. Tôn vinh những HS có bài viết xuất sắc nhằm khuyến khích tinh thần.

Chia lớp thành 4 nhóm, tổ chức thi đua giữa các nhóm để kích thích sự cạnh tranh và nỗ lực viết đẹp hơn.

Hàng tháng, GV chấm điểm vở sạch, chữ đẹp và tổng kết các hoạt động thi đua.

Để thực hiện được mục tiêu và nhiệm vụ môn học mà mục đích cuối cùng là giúp HS viết đẹp, viết đúng mẫu chữ - giữ được vở sạch điều đó phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố. Trước hết và chủ yếu phải do việc dạy dỗ công phu của các GV. Về gia đình, có sự kèm cặp sát sao của cha mẹ HS đồng thời bản thân các em phải thực sự nỗ lực trong học tập. Về phía nhà trường cần có sự đầu tư về CSVC như: phòng học đảm bảo ánh sáng, bảng lớp, bàn ghế phù hợp với tầm vóc lứa tuổi, đặc điểm phát triển tâm sinh lý học sinh,... là điều kiện vô cùng quan trọng để rèn chữ viết cho HS. Song song với việc rèn chữ viết cho HS là vấn đề rèn giữ vở sạch cho HS có như vậy mới đảm bảo mục tiêu giáo dục toàn diện cho các em những phẩm chất đạo đức như: Tính kiên trì, cẩn thận, tinh thần kỷ luật và óc thẩm mĩ. Chúng tôi tiến hành khảo sát bằng phiếu điều tra.

2.3. Biện pháp phát triển năng lực VC đẹp cho HS tiểu học

2.3.1. Tổ chức các buổi tập huấn về phát triển năng lực dạy VC đẹp cho GV tiểu học

Điều cốt lõi trong việc phát triển năng lực dạy VC đẹp cho HS tiểu học là GV phải là người nắm được kiến thức về chữ chuẩn, chữ đẹp. Tiếp đó là GV phải hiểu được những giá trị của việc viết chữ đẹp, qua đó có PP, hình thức phù hợp để hướng dẫn học sinh cũng như truyền cảm hứng đến HS trong phong trào luyện VC đẹp.

2.3.2. Bồi dưỡng kiến thức về chữ chuẩn cho GV theo một giáo án được xây dựng bài bản

GV hướng dẫn kĩ từng thao tác, KN, hướng dẫn đến đâu HS thực hành đến đó, lặp lại từng động tác nhiều lần cho thành thạo:

* Tư thế ngồi: Ngồi ngay ngắn, lưng thẳng không tì ngực vào bàn, vai thẳng bằng, đầu hơi cúi tự nhiên và nghiêng sang trái, mắt cách vở khoảng 25cm đến 30cm. Tay trái giữ vở, tay phải cầm bút, chân chụm lại để phía trước cho thoải mái.

* Cách để vở: Vở để hoàn toàn trên mặt bàn, để mở không gấp đôi, hơi nghiêng sang trái khoảng 15°

* Cầm bút: Cầm bút bằng 3 ngón tay, ngón cái, ngón trỏ và ngón giữa. Ngón giữa ở dưới, ngón trỏ ở trên, ngón cái ở phía ngoài, bút tiếp xúc ở 3 đầu ngón tay.

* Luyện tay tập một số nét: Kẻ bảng theo ô li trong vở của HS. Giới thiệu quy ước đơn vị chữ (đvc) đường kẻ ngang, dọc, ô li. Đường kẻ (đk) ngang gồm đường kẻ đậm, đường kẻ 1, đường kẻ 2. Khoảng giới hạn giữa hai đường kẻ ngang là một li. Ô giới hạn giữa hai đường kẻ ngang và hai đường kẻ dọc là ô li đơn vị chữ (đvc).

* Viết nét xiên, xô thanh đậm: Điểm đặt bút trên đk đậm ở góc ô đưa lên một nét theo hướng xiên phải đến đk 2 thì kéo xuống nét xô trùng với đk dọc khi đến đk đậm lại đưa xiên lên rồi kéo xuống tiếp tục như vậy cho đến hết dòng.

* Nét khuyết trên: Điểm đặt bút giữa đvc đưa một nét xiên qua điểm giao nhau giữa hai đk lượn dần lên đến độ cao 2,5 đv thì kéo xuống trùng với đk dọc, dừng bút tại đk đậm.

* Nét khuyết dưới: Điểm đặt bút tại đk1 kéo xuống qua đk đậm xuống hết một li dưới đk đậm lượn cong xuống giữa li tiếp rồi đưa nét xiên lên cắt nét kéo xuống tại đk đậm, dừng bút giữa đv chữ. Viết mẫu phân tích kết hợp hỏi HS về chiều cao, rộng hình dáng nét chữ, điểm đặt bút, hướng di chuyển...

* Nét móc hai đầu: Điểm đặt bút giữa đvc thứ nhất (giữa ô li 1) đưa lên theo hướng xiên phải đến gần đk1 lượn cong tròn đầu rồi kéo xuống trùng với đk dọc đến đk đậm thì lượn cong đưa lên, dừng bút

giữa đvc. Viết mẫu trên bảng chậm kết hợp phân tích cho HS quan sát chiều rộng, chiều cao, nét thanh, đậm

* Nét cong kín: Điểm đặt bút trên đk1 giữa hai đk dọc viết một nét cong tròn đều sang trái đến đk đậm lượn cong sang phải đưa lên, điểm dừng bút trùng với điểm đặt bút. Nét cong tròn đều hình ô van, hai đầu thon, ở giữa phình, nét đậm bên trái, rộng $3/4$ đvc. Viết mẫu, phân tích kết hợp hỏi HS về chiều cao, rộng hình dáng chữ, điểm đặt bút, hướng di chuyển...

2.3.3. Tổ chức các cuộc thi chữ đẹp cho GV và HS góp phần thúc đẩy phong trào viết chữ đẹp

Với mục đích duy trì và đẩy mạnh phong trào “Viết chữ đẹp” ở cấp Tiểu học; trau dồi các KN chữ viết và trình bày bài sạch đẹp; góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy và giáo dục ở cấp Tiểu học. Phát huy vai trò trách nhiệm của người GV; động viên, khích lệ các GV chăm lo rèn luyện CV và duy trì nền nếp, thói quen tốt trong học tập của HS tiểu học. Huy động sự quan tâm, giúp đỡ của phụ huynh HS và các tổ chức, lực lượng xã hội đối với việc “luyện nét chữ, rèn nét người” cho HS; góp phần giáo dục thái độ quý trọng và giữ gìn sự giàu đẹp, sự trong sáng của tiếng Việt.

3. Kết luận

Bài viết này giúp GV có thêm những kiến thức KN về PP kĩ thuật dạy viết chữ phù hợp với năng lực, nhận thức của HS tiểu học.

Bài viết đã đề xuất được một số biện pháp phát triển năng lực dạy VC đẹp. Chúng tôi mong muốn rằng các biện pháp sẽ được áp dụng rộng rãi trong các trường tiểu học. Nếu được đề trở lại vấn đề nghiên cứu này thì chúng tôi sẽ nghiên cứu một cách rộng hơn và sâu hơn, điều này góp phần nâng cao chất lượng dạy học kĩ thuật Viết nói riêng và dạy học môn Tiếng Việt nói chung ở tiểu học.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Lê A (2002), *Chữ viết và dạy học chữ viết ở Tiểu học*, NXBDHSP. Hà Nội
- [2]. Trần Mạnh Hưởng, Phan Quang Thân, Nguyễn Hữu Cao (2008), *Dạy và học Tập viết ở tiểu học*, NXBGDVN. Hà Nội
- [3]. Lê Phương Nga - Đặng Kim Nga (2007), *Phương pháp dạy học tiếng Việt ở tiểu học*, NXBDHSP. Hà Nội
- [4]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông môn Tiếng Việt (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo)*. Hà Nội